

'Baby aan de fles': een nieuw EG-taboe

LUKAS V.D. HOEVEN

Deze vrouw is dus niet 'modern' en geeft haar baby gewoon de borst. Duizenden baby's sterven per dag omdat ze flesvoeding krijgen die de moeders niet goed kunnen klaarmaken: geen brandstof om te koken, haast, bacteriën enzovoort.

'Elke dag sterven wereldwijd 3000 tot 4000 zuigelingen aan diarree en acute luchtweginfecties en bezwigen duizenden anderen aan ziekten en ondervoeding, omdat ze onvoldoende borstvoeding hebben gekregen.' Aldus een persbericht van Unicef bij gelegenheid van 'Wereldborstvoedingsweek', begin augustus. Veel jonge ouders in Derde Wereldlanden imiteren de 'moderne en Westerse' levensstijl. Via de massamedia wordt flesvoeding geïntroduceerd. Vervolgens deelt de melkpoederindustrie gratis monsters uit op verloskundige afdelingen en aan geneeskundigen. Deze artsen zetten de moeders vaak tot flesgebruik aan. Particuliere organisaties bekritisieren al jaren deze agressieve reclame en promotie, ook door in de EG gevestigde bedrijven. De uitgeoefende druk had succes: de EG-richtlijnen zijn onlangs meer in overeenstemming gebracht met de internationaal aanvaarde code voor babyvoeding. In juni nam de Raad van Ministers voor de Interne Markt een aangescherpte richtlijn aan waarvoor ook het Europees Parlement en de regeringen van Nederland, Denemarken en Engeland hadden gepleit. De richtlijn, die de etikettering en de samenstelling van flesvoeding regelt, legt de export van babyvoeding aan banden.

In veel ontwikkelingslanden maken de tekort schietende hygiënische toestanden het haast onmogelijk om de flessen goed schoon te maken. Ook zou het onveilige drinkwater enige tijd verhit moeten worden alvorens het melkpoeder ermee aan te lengen. Dat kost bovendien weer schaars brandhout en koemest. Het verzamelen van brandstof neemt, door de toenemende bevolkingsdruk en de ontbossing, steeds meer tijd in beslag. Er blijft zo minder tijd over om te werken of voor het uitvoeren van andere huishoudelijke taken. Vaak verhit men het water te gehaast en komen er schadelijke bacteriën en ziektekiemen in de flesvoeding voor.

De gevolgen zijn ontstellend. De baby's worden ziek, krijgen diarree en uitdrogingsverschijnselen en sterven vaak. De kosten voor geneesmiddelen, het raadplegen van artsen en eventuele ziekenhuisopnamen moet het gezin dan ook nog van zijn magere loon betalen. Zo legt het voeden van een baby met de fles in Sierra Leone beslag op 90 procent van het minimum maandloon.

Voor andere kinderen blijft er dus minder geld voor voeding over. Vaak lenen de ouders voor dit soort onvoorziene uitgaven geld bij de plaatselijke geldschieters. Die berekenen woekerrenten van wel tien procent per maand.

Consumenten-acties

De flesvoeding-epidemie nam in de zeventiger jaren zulke vormen aan dat dokters, verpleegkundigen en consumentenbeweging in actie kwamen. Er volgde een wereldwijde campagne tegen de geldverspillende flesvoeding. In 1981

formuleerde de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) een 'internationale code voor de marketing van vervangers van borstvoeding'. De code probeerde de kwalijke handelspraktijken te bestrijden zoals reclame voor flesvoeding en klantenwerving door het verspreiden van gratis monsters. Op het verpakkingsetiket diende de tekst te beginnen met de zin dat borstvoeding de beste babyvoeding is.

Nu, tien jaar later, blijken dezelfde klachten nog steeds te bestaan. In 1991 constateerden consumentenorganisaties massale overtredingen van de code. Het International Baby Food Action Network (IBFAN) werd nieuw leven ingeblazen. Momenteel werken er 140 consumenten- en gezondheidsgroepen in zeventig landen in samen. In Nederland nemen de Werkgroep Medische Ontwikkelingssamenwerking (WEMOS) en de Vereniging 'Borstvoeding Natuurlijk' eraan deel.

Aan de wereldwijde overtredingen tegen de Unicef-WHO-code maken ook Nederlandse bedrijven zich vaak schuldig. Verwonderlijk is dat niet want Nederland is de grootste exporteur van zuivelproducten. Nutricia, Friesland Frico Domo, Wessanens dochterbedrijf Lijempf te Kampen en Coberco zijn hier de voornaamste producenten van babyvoeding. Ook Nestlé produceert, alleen voor de export, op grote schaal in Friesland. Merknamen als Babylac, Dutch lady, My boy, Almiron en Frisolac zijn in veel ontwikkelingslanden beschikbaar. Coberco-Omeffa in Rijssen fabriceert zo'n tien tot vijftien miljoen blikken babyvoeding per jaar. Coberco's My Boy's produktinformatie en naamgeving speelt in op het belang

dat in veel culturen wordt gehecht aan mannelijke nakomelingen.

Volgens waarnemers in Bangladesh heeft Coberco-Omeffa de markt op agressieve wijze veroverd. Zij zeggen dat vertegenwoordigers van My Boy gratis relatiegeschenken leveren, zelfs soms aan ziekenhuizen. Het gevolg is dat artsen het merk vaker voorschrijven. De directie van Coberco ontkent bij navraag deze praktijken.

Volgens de vereniging 'Borstvoeding Natuurlijk' overtreden ook in Nederland bedrijven veelvuldig de code, al zijn de gevolgen veel minder dramatisch. In twee jaar tijd registreerde de organisatie bijna veertig overtredingen op de Nederlandse markt.

Bescherming moeder en baby

Van alle moeders is 99 procent in staat om hun kinderen zelf te voeden. Kunstmatige babyvoeding is zelden noodzakelijk. Maar de marketing-technieken zorgen er voor dat aanstaande moeders geloven in de reclameboodschappen van de producenten. Borstvoeding vertraagt de vruchtbaarheid en bevordert dus de gezinsplanning op een natuurlijke manier. Een geringer aantal kinderen lijkt het welzijn van moeder en kind te bevorderen. Door deze natuurlijke geboortebepijking kan het aantal zwangerschappen in Afrika met gemiddeld vier per volwassen vrouw dalen en in Bangladesh zelfs met 6,5. Bovendien bevat de moedermelk stoffen die de immuniteit van het kind vergroten. Flesvoeding-kinderen blijken vaker aan diarree en andere kwalen te lijden. Het aantal ziekten dat flesvoeding-kinderen krijgen, ligt aanmerkelijk hoger dan dat van borstvoeding-kinderen. De hieruit voortkomende, onnodige extra-uitgaven reduceren de toch al uiterst bescheiden uitgaven voor nationale gezondheidsprogramma's, zoals tegen tbc, lepra, malaria, cholera en aids.

Meer dan duizend particuliere organisaties hebben geëist dat de ontwerp EG-richtlijnen meer in overeenstemming zouden worden gebracht met de internationaal aanvaarde code voor babyvoeding. De EG kwam aan al de protesten slechts gedeeltelijk tegemoet. Eigenlijk wilde de Commissie helemaal geen uitvoerregeling. Op advies van het Europees Parlement en het Economisch en Sociaal Comité (ECOSOC) nam de Raad van Ministers enige richtlijnen aan. Vanaf december 1992 moet uitgevoerde baby- en opvolg-zuigelingenvoeding aan een aantal eisen voldoen. Zo zullen op de etiketten geen afbeeldingen van baby's meer mogen staan en dienen ze

in een begrijpelijke (lokale) taal te vertellen hoe het produkt te gebruiken en welke gevaren eraan kleven. Dat is binnen de EG nu een algemeen aanvaard beginsel. Vanaf juni 1994 zal alle handel in deze produkten die niet aan deze richtlijnen voldoet, worden verboden. De EG kan evenwel buiten haar grenzen bedrijven niet straffen voor wangedrag in andere landen. Om toch maatregelen te kunnen nemen tegen bedrijven die zich niet aan de EG-richtlijnen houden, nam de Europese Raad een klachtenprocedure aan. Meer dan honderd ambassades van EG-landen zullen als contactpunten gaan dienen voor eventuele protesten. De stringente regelgeving is van belang, omdat de meeste ontwikkelingslanden deze gedragsregels niet kunnen afdwingen of de naleving ervan kunnen controleren.

Brazilië: Geslaagd beleid

Dat de internationale code invloed kan uitoefenen op de overheidspolitiek is volgens de WHO in Brazilië bewezen. In het 150 miljoen inwoners tellende land rees tussen 1970 en 1977 de omzet van babyvoeding, van de enige producent, van 6500 tot 26.000 ton per jaar. In 1980 telde de omzet nog 25.000 ton maar in 1981 viel die terug op 17.000 ton. Aan de vrije distributie aan kraamcentra en hulpverleners kwam een einde. Sindsdien is de produktie nog verder teruggelopen tot 14.000 ton in 1990. Een geweldig resultaat van tien jaar nationale borstvoedingsprogramma's en het aangaan van een wet in 1988. Het aantal kinderen onder de zes maanden steeg in de afgelopen tien jaar met 63 procent.

Mozambique
(enkele jaren geleden): Vrouw voedt haar kind op het land tijdens de oogst.

Sey Wava

Duivels

Er heeft altijd een gezonde relatie bestaan tussen de landen van het Noorden en het Zuiden. Er was technische hulp, medische hulp, financiële hulp en zelfs giftig-afvalhulp. 1988 was het jaar van de onthullingen. Giftige stoffen uit het Noorden zouden door de strot van vele Afrikaanse landen worden geduwd. De overeenkomsten waren al getekend. In een wereld waar de dollar koning is, zouden die contracten nou eens echt tot resultaat leiden. Afrika, stortplaats van tienduizenden tonnen vernietigend afval. Een paar voorbeelden.

Het kleine Guinee-Bissau kreeg drie miljoen ton giftig afval per jaar toegemeten - één tiende van het gif dat de EG produceert. Het land zou veertig dollar per ton krijgen; dezelfde hoop in Europa verwerkt, kost duizend dollar. In Benin zou, als blijk van waardering, een 'tempel' worden geschonken: een verwerkingsoven. Aanvullend moest het dan ook nog twee scheepsladingen radioactieve rotzooi uit Frankrijk erbij nemen. De president wilde die dumpen in een gebied waar de oppositie het hem lastig maakte, maar het nabij liggende buurland Nigeria protesteerde heftig. Hij vond er plek voor bij de grens met Togo.

Congo werd niet vergeten: daar konden verafval, pesticiden en chemische componenten uit de V.S. en Europa worden afgeleverd. Equatoriaal-Guinea zou de stort van Europees chemisch afval; omvang twee miljoen ton, op het eiland Annobon toestaan. Een Britse onderneming had het contract op zak voor het dumpen van tien miljoen drums afval voor drie miljoen gulden. Noorwegen en Philadelphia besloten om hun stadsvuul te delen met het Kassa-eiland van Guinee. Het vriendschappelijke Italië dacht chemisch en industrieel afval in het grote Nigeria te kunnen dumpen. Het Amerikaanse leger zou dertien jaar lang export-specialisten aan een bedrijf in Zimbabwe leveren als het 60.000 liter gekwalificeerde afval-schoonmaakmiddelen kocht. Betaald uit Amerikaanse fondsen voor ontwikkeling.

Gelukkig stak er woede op in Afrika. In Nigeria wil men zowel de betrokken buitenlanders als de Nigerianen voor het vuurpeleton. Ivoorkust liet de milieuvuilers flinke boetes betalen en sloot ze voor twintig jaar op. De Organisatie voor Afrikaanse Eenheid besloot deze gigantische vervuiling te voorkomen. Wat nu gedaan? is de levensgrote vraag. Multinationale bedrijven hebben dumpcontracten lopen van tien jaar. Zegt het woord milieu iets voor deze duivels? En wat hebben hun regeringen eraan gedaan? Is dit een andere

lezing voor democratie? Hebben de jungle-trucs van de jaren tachtig die veranderd? En is het voor Afrikanen een kwestie van slapen met gewetenloze schurken om de hongerigen te eten te geven... of om hun Zwitserse bankrekening aan te vullen?

Sey Wava

